

13. Покутний П. Г. Чорнобиль: час подолання = Chernobyl: Time of Overcoming: Фотоальбом / Покутний П. Г., Лябах М. І., Гаман В. П., Королевська А. В., Кримчук Г. П. — К. : Чорнобильінтерінформ, 2001. — 191 с.

14. РАТАУ: роки вісімдесяті : Електронний ресурс : [Режим доступу] : <http://news2.ukrinform.com:8101/ukr85/80.html>

15. Ужас Чернобыля: как это было : Електронний ресурс : [Режим доступу] : http://news.bbc.co.uk/hi/russian/news/newsid_4935000/4935270.stm

16. Чорнобиль. 1986–1987 рр. Документи і спогади: Роль НАН України у подоланні наслідків катастрофи / А. П. Шпак (голов. ред.), В. Д. Новіков (уклад.). — К. : Академперіодика, 2004. — 564 с.

17. Чорнобильська трагедія: Документи і матеріали / НАН України; Інститут історії України; Головне архівне управління при Кабінеті міністрів України; Центральний державний архів громадських об'єднань України; В. А. Смолій (відп. ред.), Н. П. Барановська (голов. упоряд.). — К. : Наукова думка, 1996. — 783 с.

18. Щербак Ю. М. Чорнобиль: документальна повість / Щербак Ю. М. — К. : Дніпро, 1989. — 222 с.

С. О. Костилюва

УДК: 94(477)«19–20»+082.1

**«СТОРИНКИ ІСТОРІЇ. ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ»:
ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ, АНАЛІЗ ЗМІСТОВОГО
НАПОВНЕННЯ ВИДАННЯ**

У статті представлено огляд історії створення та джерелознавчу характеристику видання «Сторінки історії. Збірник наукових праць», проаналізовано структуру та змістове наповнення випусків збірника. Обґрунтовано наукове значення періодичного видання, високий рівень його інформаційної насиченості.

Ключові слова: Київський політехнічний інститут, наукова періодика, історія науки і техніки, історія України.

В статтє представлен обзор истории создания и источниковедческая характеристика издания «Страницы истории. Сборник научных трудов», проанализированы структура, содержательное наполнение выпусков сборника. Обоснованы научное значение издания, высокий уровень его информационной насыщенности.

Ключевые слова: Киевский политехнический институт, научная периодика, история науки и техники, история Украины.

The article is devoted to the source's studies of the collection of scholars papers «History pages. The collection of academic papers» of the Kiev polytechnic institute. The scientific value of edition, high level of his informative saturation, is grounded.

Keywords: Kyiv polytechnic institute, scientific periodicals, history of science and technologies, history of Ukraine.

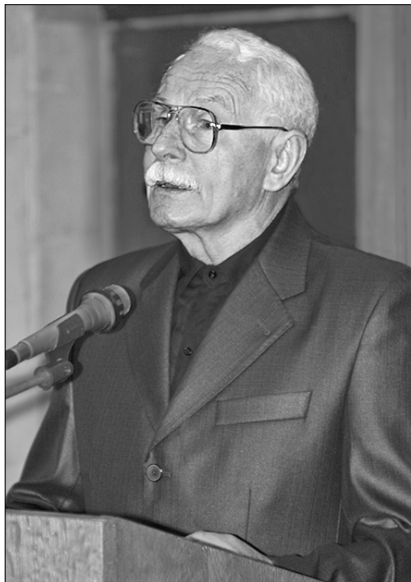
У величезному масиві різноманітної за типологічними рисами вітчизняної періодики гідне місце посідає наукова, зокрема вузівська, періодика як важливий елемент науково-педагогічної комунікації й ефективний засіб інтеграції освітян-науковців у світовий науковий простір. Журнали та наукові збірники навчальних закладів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України суттєво різняться між собою за тематичною спрямованістю та читацькою аудиторією, обсягами, періодичністю і рівнем застосування новітніх технологій. Є видання зовсім нові, щойно засновані, а є й ті, що були започатковані ще за радянських часів і пройшли тривалий шлях розвитку, перш ніж здобути високий рейтинг серед науковців. Саме до другого типу належить створений понад 20 років тому в Київському політехнічному інституті збірник наукових праць «Сторінки історії», постанову й розвитку якого присвячено цю статтю.

Наприкінці 1980-х рр. країна переживала кардинальні перетворення, пов'язані з проголошенням політики перебудови і гласності. Набувала сили свобода слова, в інтелектуальному середовищі активізувався вільний обмін думок, тривали палкі дискусії на суспільно значущі теми. Всі ці процеси не пройшли осторонь кафедр гуманітарного спрямування Київського політехнічного, серед них — і кафедри історії КНРС, якою керував професор Борис Павлович Ковальський. Маючи немалий кадровий потенціал, широкі наукові зв'язки, зокрема й міжнародні, кафедра брала активну участь у численних семінарах, симпозіумах, «круглих столах» і конференціях, у ході яких обговорювалися актуальні проблеми соціально-економічного і політичного розвитку країни, й виступала організатором таких заходів. Бажання донести свої думки до широкої аудиторії і стало головною мотивацією створення збірника «Сторінки політичної історії», перший випуск якого побачив світ наприкінці 1989 р.

Серед авторів першого числа «Сторінок» були українські науковці, а також їхні польські колеги, представники Вроцлавського технологічного університету (Вроцлавської політехніки) — давнього партнера Київського політехнічного інституту. Опубліковані в першому збірнику російською, польською та українською мовами матеріали було представлено на наукових форумах, що відбулися протягом 1987–1989 рр. [4]. Друге чис-

ло збірника, що з'явилося в середині 1990 р., також мало українсько-польський авторський склад і містило виступи освітян-науковців на наукових конференціях та методологічних семінарах [5].

За зізнанням проф. Н. Ф. Гнатюк, у той час організатори і не мріяли про те, аби видання стало періодичним [1]. Це було зрозуміло, адже, попри успіхи в суспільному житті країни, економічна ситуація, зокрема в поліграфічній сфері, ставала з року в рік усе більш скрутною. Дефіцит і дорожнеча паперу, відсутність поліграфічних можливостей, брак елементарного канцелярського приладдя, необхідного для підготовки збірника — все це об'єктивно робило сумнівною перспективу видання «Сторінок». Однак безперечний успіх перших випусків збірника і бажання закріпити його — передусім через усвідомлення того, як важливо оприлюднювати результати пошуків вузівських науковців, —

Б. П. Ковальський

— підштовхували організаторів до подолання всіх перешкод і врешті зумовили перетворення збірника на солідне періодичне наукове видання.

Протягом 1989–2010 рр. побачив світ 31 випуск «Сторінок історії». Попервах після заснування збірник виходив лише раз на рік (1989, 1990) і навіть раз на два роки (1992). Надалі видання стало виходити регулярно, двічі на рік. Винятком були 1995, 1996 і 2007 рр, коли було видано по одному випуску збірника, а також 2001 р., коли через матеріальну скруту видання взагалі не виходило.

Реорганізації, що розпочалися в освітньому просторі України після проголошення її державної незалежності, позитивно позначилися на роботі вищих навчальних закладів. Після певних зволікань і утруднень Кафедру історії КІПС було перетворено на кафедру історії. Почалося впровадження в навчальний процес нових історичних дисциплін — насамперед історії України, розробка яких потребувала від професорсько-викладацького складу чималих зусиль. За цих обставин науковий збірник кафедри почав відігравати важливу роль у контексті апробації тих чи інших навчальних матеріалів — робочих програм, методик викладання, історич-

них сюжетів, які могли стати важливим елементом змістового наповнення програм з нових навчальних дисциплін. Усе це призвело до певних змін структури та змісту видання, більшість публікацій якого тепер становили не виступи на конференціях, а спеціально підготовлені до друку наукові статті. Оновилося й

назва видання: починаючи з п'ятого випуску, збірник став називатися «Сторінки історії». «Передбачалося, що в збірнику будуть друкуватися наукові до-

Н. Ф. Гнатюк, Л. Р. Ігнатова

робки не тільки з політичної історії, а й загальної історії СРСР, України, краєзнавства, історії інших держав і народів. Малося на увазі, що наші публікації

даватимуть право виходу на захист дисертацій», — згадував пізніше професор Б. П. Ковальський [2]. Перші три випуски «Сторінок політичної історії» мали доволі скромне поліграфічне оформлення. Папір, якість друку, оформлення обкладинки — всі ці елементи потребували суттєвого покращення. Незначними були обсяги й наклади видання. Скажімо, перший випуск (1989) вийшов накладом 25 примірників і обсягом дещо більше, ніж 5 друкованих аркушів. Другий випуск «Збірника» (1990) вже мав наклад 50 примірників, обсяг його збільшився до 6,7 друкованих аркушів. Однак наклад та обсяг третього збірника (1992) знову зменшилися й становили, відповідно, 30 примірників і 5 друкованих аркушів. Четвертий випуск «Сторінок» (1993) з'явився з новою обкладинкою, виразним елементом якої стали символи козацької доби [7]. Однак як обсяг, так і наклад цього й наступних випусків видання залишилися незначними.

Така ситуація була пов'язана з матеріальною скрутою. В перші роки видання «трималося на плаву» лише завдяки ентузіазмові його організаторів — насамперед професора Н. Ф. Гнатюк, яка взяла на себе роль відповідальної за його випуск. Комплектування портфелю видання, наукове редагування статей, їх коректуру виконувала сама кафедра історії. Комп'ютерний набір забезпечували небайдужі до видання студенти, а з літературним редагуванням, як правило, допомагали викладачі факультету лінгвістики.

Неймовірно ускладнення доводилося долати, аби забезпечити випуск видання, адже навіть у межах самого Політехнічного інституту важливість виходу «Сторінок» окремі представники адміністрації не усвідомлювали. «Тому були і сльози, — згадувала Н. Ф. Гнатюк, — але були і хороші люди, які нам допомагали» [1].

Безперечно, вихід «Збірника» був би неможливим без благодійної підтримки. Її спочатку забезпечували рідні та близькі працівників кафедри, пізніше — колеги зі споріднених вузів, а також і адміністрація Київського політехнічного. Перші шість номерів «Сторінок» було надруковано на ротапінті тресту «Оргдорстрой» та на підприємстві «Укрдортехнологія» завдяки старанням родини доцента кафедри О. С. Білявської. За спогадами професора Н. Ф. Гнатюк, працівники друкарні охоче бралися за роботу, прагнучи допомогти вузівським науковцям та сподіваючись отримати в подарунок випуски, змістове наповнення яких оцінювали як надзвичайно цікаве [1]. Фінансову підтримку двох частин шостого випуску збірника (1994) забезпечило науково-виробниче підприємство «Монокон», сьомого (1995) — працівники Старокиївського відділення Ощадного банку України, п'ятнадцятого випуску (2000), що друкував збірники тез наукових виступів студентів та аспірантів п'ятої міжнародної студентської науково-практичної конференції, — ректор Європейського університету І. І. Тимошенко. Спонсорські внески на підтримку видання робили представники Асоціації істориків вищої школи України, Київського міжнародного університету (ректор Х. В. Хачатурян) та ін. [2].

Однак стабільним випуск «Сторінок історії» став лише після того, як його підтримку взяв на себе сам Київський політехнічний інститут. Уперше виданий на поліграфічній базі КПІ збірник (випуск 13, 1999) принципово різнився від попередніх якістю поліграфічного оформлення. Високоякісні папір і друк на ризографі, доволі виграшна обкладинка — виконаний у кольорі колаж із зображенням мальовничих краєвидів столиці, що символізує минуле та сьогодення України, забезпечили сучасний вигляд наукового періодичного видання [12].

Поволі стабілізувалася ситуація з обсягом та накладом «Сторінок історії». Нині, як правило, збірник видається в обсязі 15–16 друкованих аркушів, накладом до 100 примірників. Цієї кількості вповні вистачає для того, аби представити видання у провідних бібліотеках України. Ширша присутність збірника в публічному науковому просторі забезпечується завдяки розміщенню його випусків на сайті кафедри історії.

Спочатку випуски «Сторінок історії» рекомендувала до друку кафедра історії, з чотирнадцятого числа (2000) — Вчена рада Факультету соціології, з двадцять восьмого номера (2009) — Вчена Рада НТУУ «КПІ».

12 лютого 2002 р. збірник наукових праць отримав свідоцтво про Державну реєстрацію періодичного видання (Свідоцтво КВ № 5860), а трьома роками пізніше, 12 травня 2005 р., Вища атестаційна комісія України внесла його до переліку фахових видань [3]. Усе це, безперечно, свідчило про те, що періодичне видання визнала наукова спільнота.

З року в рік зміцнювався склад редакційної колегії «Сторінок історії». Перші чотири випуски збірника не мали редколегії, обмежуючись наявністю відповідального за випуск (професор Н. Ф. Гнатюк). З п'ятого числа (1993) виходом збірників почала опікуватися редколегія. Відповідальним редактором «Сторінок» залишилась професор Н. Ф. Гнатюк, її заступником став доцент В. І. Улянич, виконання обов'язків секретаря взяла на себе викладач кафедри Л. Р. Ігнатова. До складу редколегії збірника також увійшли широко відомі науковці — професори Б. П. Ковальський, Г. І. Гончарук, С. М. Клапчук, О. В. Лихолат, В. Ф. Панібудьласка, В. С. Кондратюк, а також доценти Б. В. Гордєєв, Г. Д. Попов, Р. П. Руденко. В подальші роки склад редакційної колегії видання зазнавав змін. З тринадцятого числа до неї, зокрема, увійшов доктор філософських наук, професор Б. В. Новіков — завідувач факультету соціології, до складу якого увійшла кафедра історії. З 2009 р. головою редакційної колегії збірника стала завідувач кафедри історії, доктор історичних наук С. О. Костилова, обов'язки її заступника взяла на себе професор Н. Ф. Гнатюк, а відповідального секретаря (з 2010 р.) — викладач, кандидат історичних наук А. А. Кізлова. Після перереєстрації періодичного видання в 2010 р. склад редакційної колегії «Сторінок історії» оновився, поповнившись фаховими істориками та політологами — представниками Національної академії наук, а також багатьох вищих навчальних закладів країни. Нині до нього входять доктори історичних наук: професори Ю. А. Горбань, С. О. Костилова, В. Ф. Панібудьласка, С. М. Петренко, В. П. Капелюшний, С. М. Клапчук, О. С. Лихолат, В. О. Щербак; професор Б. П. Ковальський; доктор політичних наук, професор М. М. Гон; кандидати історичних наук: старший науковий співробітник Л. В. Гриневич, доцент Л. Р. Ігнатова, викладач А. А. Кізлова. Отже, «Сторінки історії» мають постійну редколегію, яка визначає функціональне призначення й узгоджує програму видання.

Наукове обличчя будь-якого видання творять його автори. За нашими підрахунками, в 29 випусках «Сторінок» протягом 1989–2010 рр. було опубліковано 837 наукових статей, тез виступів на конференціях, авторами яких виступили 928 осіб. Більшість авторського складу збірника — представники професорсько-викладацького складу вузів України, як правило — доктори та кандидати історичних наук. Певна кількість публікацій належить

«Сторінки історії». Випуски різних років

аспірантам, а також студентам. Вагому роль у наповненні портфеля збірника відіграють працівники кафедри історії. Окремі з них друкувалися у 10 й більше випусках збірника, значна частина професорсько-викладацького складу кафедри має 5 і більше оприлюднених у збірнику «Сторінки історії» публікацій.

Географія авторського складу, так само як і представництво різних інституцій у «Сторінках історії» достатньо широкі. Натомість започаткована у двох перших випусках збірника традиція друкувати матеріали зарубіжних колег, на жаль, пізніше перервалася. Однак серед авторів збірника є представники всіх без винятку областей України. Активно співпрацюють з виданням працівники Інституту історії Національної академії наук України, багатьох провідних вузів республіки. Лише в столиці постійними авторами «Сторінок історії» є представники професорсько-викладацького складу Київського національного торговельно-економічного університету, Київського славістичного університету, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного авіаційного університету, Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана, Київського університету імені Бориса Грінченка, Європейського університету та ін. Окремо слід відзначити активну співпрацю кафедри історії з науковцями структурних підрозділів самого НТУУ «КПІ» — насамперед Державного політехнічного музею, редакційною колегією газети «Київський політехнік».

Щодо мови публікацій, то переважно їх написано українською. Характерно, що майже всі статті перших двох випусків «Сторінок політичної історії», виданих за часів існування Радянського Союзу, були російськомовні. Виняток становили тільки статті польських науковців, написані польською мовою.

Читацьку аудиторію «Сторінок історії» визначає профіль видання. Публікації збірника, присвячені проблемам громадсько-політичного, соціально-економічного, культурного і релігійного життя українського народу, розраховано насамперед на науковців і викладачів. Де-факто видання має значно ширше коло читачів, до якого входять також аспіранти, студенти й усі, хто цікавиться минувиною України.

У перше десятиліття існування збірник «Сторінки історії» не мав сталої структури. Час від часу її визначали тематичні рубриковані відділи. Зокрема, перша книга шостого випуску (1994) містила рубрики «Економіка, наука», «Політика, історія» [8], друга — «Історіографія». «Культура», «Повідомлення» [9]. Сьомий випуск збірника (1995) опублікував серію наукових статей, розподілених за рубриками: «Політика, історія», «Культура, на-

ука» [10], а дев'ятий (1997) — відповідно, за рубриками: «Економіка, наука», «Політика, соціальні питання», «Друга світова війна», «Культура» [11]. Тривалий час особливістю структури збірника було вміщення в ньому матеріалів науково-методичних семінарів та студентських конференцій. Подеколи на шпальтах «Сторінок» друкувалися також навчально-методичні матеріали.

З часом, однак, структура збірника все-таки набула ознак сталості. Нині її творять три постійні відділи: Наукові статті; Критика та бібліографія; Хроніка науково-методичного життя. Останній відділ, як правило, містить інформаційні повідомлення про науково-методичні семінари й конференції, проведені на базі кафедри історії. Зі зміцненням матеріальної бази університету з'явилася можливість публікувати матеріали цих важливих наукових заходів окремими виданнями. Наразі кафедра щорічно видає матеріали міжвузівського науково-методичного семінару «Актуальні проблеми викладання історії України та історії української культури у вищій школі», а також тези виступів учасників студентських науково-практичних конференцій під загальною назвою «Україна: історія, культура, пам'ять».

Щодо особливостей змістового наповнення збірника «Сторінки історії», то аналіз видання за весь період його існування дає змогу розподілити всі його публікації на такі групи:

1. Навчально-методичні матеріали, методичні наукові публікації.
2. Документальні публікації з проблем науково-організаційної роботи.
3. Наукові розвідки на історичну тематику.
4. Матеріали студентських наукових конференцій.

Більшість наукових публікацій «Сторінок історії» з третьої групи присвячено висвітленню проблем історії України. Доволі значна також кількість наукових розвідок з тих чи інших проблем історії науки і техніки, особливо, присвячених історії Київського політехнічного інституту. Публікації з проблем всесвітньої історії в збірнику також є, але загалом їх небагато. Певна кількість публікацій висвітлює актуальні проблеми окремих спеціальних історичних дисциплін — передусім джерелознавства, історіографії.

Таким чином, формування і становлення наукового видання «Сторінки історії» відбувалося в умовах важливих соціально-політичних трансформацій суспільства загалом і системи освіти, зокрема. Від початку існування збірник зарекомендував себе як серйозне фахове видання, авторитетна трибуна для оприлюднення попередніх результатів наукових досліджень у царині вітчизняної історії. Попри матеріальні негаразди, технічні складнощі, випуск збірників завжди був регулярний, а його авторський склад — доволі авторитетний. Значно мірою це уможливили ентузіазм і творча праця професорсько-викладацького складу кафедри НТУУ «КПІ» — насам-

перед завідувача кафедри, професора Б. П. Ковальського і редакторів видання професора Н. Ф. Гнатюк і доцента Л. Р. Ігнатової. «Сторінки історії» досить насичені в інформаційному плані й мають бути активно використані як науковцями в дослідницькій праці, так і для підготовки навчально-методичних матеріалів з історії України та історії науки й техніки.

1. Гнатюк Н. Ф. Спогади про організацію і налагодження роботи видання «Сторінки історії. Збірник наукових праць», квітень 2011 р. — Архів кафедри історії НТУУ «КПІ (Далі — АКІ НТУУ «КПІ»)). — Ф. 2. Матеріали з історії Київського політехнічного інституту.

2. Ковальський Б. П. Спогади про організацію і налагодження роботи видання «Сторінки історії. Збірник наукових праць», квітень 2011 р. — Там само.

3. Перелік фахових видань України з історичних наук // Бюлетень ВАК України. — 2002. — № 9.

4. Сторінки політичної історії. Збірник статей і виступів на наукових конференціях. — Вип. 1. — К. : Ротапринт тресту «Оргдорстрой», 1989. — 93 с.

5. Там само. — Вип. 2. — К. : Ротапринт тресту «Оргдорстрой», 1990. — 106 с.

6. Там само. — Вип. 3. — К. : Ротапринт тресту «Оргдорстрой», 1993. — 131 с.

7. Там само. — Вип. 4. — К. : Ротапринт тресту «Оргдорстрой», 1992. — 80 с.

8. Там само. — Вип. 6. — Ч. 1. — К. : Монокон, 1994. — 141 с.

9. Там само. — Вип. 6. — Ч. 2. — К. : Монокон, 1994. — 61 с.

10. Там само. — Вип. 7. — К. : Видавництво НТУУ «КПІ», 1995. — 149 с.

11. Там само. — Вип. 9. — К. : Видавництво НТУУ «КПІ», 1997. — 138 с.

12. Там само. — Вип. 13. — К. : Видавництво НТУУ «КПІ», 1999. — 134 с.

Ю. А. Горбань

УДК: 929(477)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ БІОГРАФІСТИКИ

В контексті завдань створення Українського біографічного словника окреслено авторське бачення його концепції, теоретико-методологічних основ та науково-методичних проблем у практичній реалізації зазначеного проекту. Показано місце біографічної складової в структурі гуманітарних знань.

Ключові слова: біографістика, біографія, довідник, дослідження, ідентичність, концепція, критерії, персоналізація, словник.

В контексте задач создания Украинского биографического словаря очерчено авторское видение его концепции, теоретико-методологических ос-